

Zdravo urbano planiranje - alat za javno zdravstvo

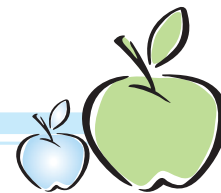
U okviru rada Hrvatske mreže zdravih gradova, projekt Vinkovci - zdravi grad nositelj je sekcije zdravo urbano planiranje. Za Grad Vinkovce to je od posebne važnosti budući Vinkovci imaju materijalne arheološke dokaze o kontinuitetu postojanja dužem od 8 200 godina. U Vinkovcima se od

давнина па све до данас иѕреплічу урбані і ruralni način života i stanovanja. Kontinuitet od 8 200 godina postojanja na istom lokalitetu ukazuje na sinergiju stanovništva i okoliša te održivi razvoj. Zdravlje je rezultat suodnosa okoliša, stila života, biologije čovjeka i zdravstvenog sustava. Urbanizmom se usmjerava razvoj

i uređenje prostora te distribucija sadržaja u prostoru, čime urbanizam direktno utječe na stil života pojedinca i zajednice, a time i na zdravlje stanovništva i kvalitetu gospodarstva te sinergiju sveopćeg života u prostoru. U svrhu unapređenja planiranja učinkovitosti javnozdravstvenih mjera, važna je implementacija urbanizma kao alata u stvaranju preduvjeta za zdravlje. Urbanizam utječe na dvanaest ciljeva zdravlja, stil života, društvenu povezanost, kvalitetu stanovanja, zapošljavanje, pristupačnost, lokalnu proizvodnju hrane, sigurnost u građevinama i prometu, ravnopravnost u pripadnosti lokalnoj zajednici, kvalitetu zraka i estetiku prostora, kvalitetu sanitarne vode i odvodnje, kvalitetu zemlje i mineralnih sirovina te stabilnu klimu. Primjena načela zdravog urbanog planiranja u svakodnevnoj praksi tehničke struke vidljiva je kroz unapređenje individualnog ponašanja i stila života, socijalne i društvene utjecaje, lokalne strukturalne uvjete i opće društveno-gospodarske, kulturne i okolišne uvjete. Učinci zdravog urbanog planiranja mjere se pokazateljima zdravog urbanog planiranja. Zdravo urbano planiranje jest postizanje, očuvanje i unapređenje zdravlja svih korisnika prostora kroz urbanizam/urbano planiranje/ (organizaciju) cjelokupnog prostora mjesta, naselja i gradova. Urbanizam je multidisciplinarna znanost vezana za gradnju novih i uređenje postojećih gradova i naselja te proučavanje njihova razvoja, strukture i života u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Urbanizam/urbano planiranje kao multidisciplinarna znanost uključuje *urbanu* geografiju, demografiju, ekonomiju, sociologiju, ekologiju, medicinu, filozofiju, pravo, promet i mnoge druge znanosti. U istovremenoj/simultanoj intersektorskoj suradnji planiraju se rješenja za vitalne funkcije naselja i mjesta kao što su zgrade i

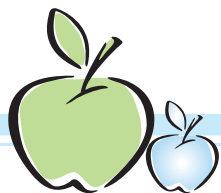

građevine različitih namjena (stanovanje, obrazovanje, kultura, gospodarstvo, zelene površine, igrališta, promet koji sve sadržaje povezuje, pristupačnost zgrada, građevina i prostora i sl.), izvori i korištenje energije, vodnih resursa, poljoprivrednih potencijala te s njima povezanih rješenja za sustav odvodnje, održivog gospodarenja otpadom i očuvanje kvalitete zraka. Primjer je kako možemo urbanističkim mjerama utjecati na unapređenje zdravlja i života osoba oboljelih od alergijskih dišnih bolesti, planiranje i orijentacija prometnica u pravcu ruže vjetrova te uređenje zelenih površina nasadima s nealergogenom peludi. Naime, u retrospektivnom javnozdravstvenom istraživanju *Distribucija alergija dišnog sustava i uređenje prostora u Vinkovcima od 1995. do 2005. godine*, provedenom od strane Grada Vinkovaca, Hrvatske mreže zdravih gradova i Projekta Vinkovci - zdravi grad, istraživano je naprijed navedeno. Predmet istraživanja bila je povezanost uređenja javnih otvorenih površina i učestalost obolijevanja od alergijskih dišnih bolesti u Vinkovcima od 1995. do 2005. Istraživanjem je uočeno kako je veća učestalost alergijskog rinitisa i astme u djece u odnosu na odrasle osobe, povećanje učestalosti obolijevanja djece tijekom promatranog 10-godišnjeg razdoblja, podjednako obolijevanje djece u urbanom i ruralnom načinu stanovanja, manja pojavnost obolijevanja uz ceste koje prate ružu vjetrova i omogućavaju prirodno provjetranje, povezanost sadnje nasada s alergogenom peludi s većom učestalošću astme. Uočena sezonalnost postavljanja dijagnoze alergijskog rinitisa i astme upućivala je na javnozdravstveni problem izloženosti stanovnika grada peludi drveća, trava i ambrozije koji je moguće u većoj mjeri smanjiti mjerama komunalnog i urbanog uređenja. U istraživanju *Distribucija alergija dišnog sustava i uređenje prostora u Vinkovcima od 1995. do 2005. godine* nisu ispitivane karakteristike stambenih zgrada u kojima žive osobe oboljele od alergijskih dišnih bolesti. Pretpostavlja se da određene

karakteristike stambene zgrade mogu utjecati na nastanak alergijskih dišnih bolesti u djece, ali i odraslih. Navedene pretpostavke predmet su provedenog disertacijskog istraživanja pod naslovom *Povezanost kvalitete stambenih zgrada i alergijskih dišnih bolesti u djece kontinentalne Hrvatske*. Tema disertacije obranjena je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom prof. dr. Alenke Delić, dipl. ing. arh. i dr. sc. Vede M. Varnai, znan. savj. Dionici su istraživanja Grad Vinkovci, Hrvatska mreža zdravih gradova, Projekt

Vinkovci - zdravi grad, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu te Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada. U tijeku je obrada podataka prikupljenih u ovom istraživanju. Koliko su povezani javno zdravstvo i zdravo urbano planiranje zorno pokazuje pristupačnost i dostupnosti sadržaja u prostoru osobama s invaliditetom i svim korisnicima prostora. Pristupačnost je rezultat primjene tehničkih rješenja u projektiranju i građenju građevina, kojima se osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti osigurava nesmetan

pristup, kretanje, boravak i rad u tim građevinama na jednakoj razini kao i ostalim osobama. Koliko su pristupačne građevine i prostor osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti i što treba napraviti da bi građevine i prostor bili pristupačni, utvrdit će se kroz istraživanje i izradu alata za utvrđivanje pristupačnosti pod nazivom *Osobe s invaliditetom – Test pristupačnosti sustava zdravstva*, koje pripremaju Hrvatska mreža zdravih gradova, Vinkovci - zdravi grad, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Služba za javno zdravstvo i Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Pristupačna je gradnja prihvatljiva i predstavlja izravno investiranje u vrijednost građevina u sustavu zdravstva jer se klasično građene građevine koriste dulje od 80 godina. Gradnja pristupačnih građevina u mnogim je članicama Europske unije potpomognuta i dodatnim financijskim sredstvima. Provođenje odredbi za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u RH usklađeno je s međunarodnim standardima. Isti uključuju temeljno načelo ljudskih prava, a to je načelo nediskriminacije. Da bi se postiglo navedeno načelo, nužno je osigurati pristupačnost sustava zdravstva osobama s trajnim ili privremenim invaliditetom te senzornim, intelektualnim i psiho-socijalnim teškoćama.

Grad Vinkovci i Projekt Vinkovci - zdravi grad nositelji su organizacije Sajma zdravlja od 2003. godine. Osim Grada Vinkovaca i Projekta Vinkovci - zdravi grad, u organizaciji Sajma zdravlja sudjeluju Vukovarsko-srijemska županija, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar i Hrvatska mreža zdravih gradova. Sajam zdravlja jedno je od tri najznačajnija godišnja događanja Hrvatske mreže zdravih gradova na kojemu se promoviraju programi, usluge i proizvodi koji unapređuju zdravlje. Sajam zdravlja intersektorska je razmjena znanja, vještina i ideja, sveobuhvatni pristup očuvanju i unapređenju zdravlja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Pristupačnost sustava zdravstva uključuje uz prostornu i *specijalističku* pristupačnost po odjelima, zdravstvenim jedinicama/ustanovama, kako bi pružili sveobuhvatnu zdravstvenu uslugu osobama s invaliditetom. U navedenom neizmjereno je važna uloga dionika u gradnji, investitora, projektanata, revidenata, izvođača, nadzornih inženjera te intersektorska suradnja. Prvi je korak u realizaciji pristupačnosti sustava zdravstva osobama s invaliditetom utvrditi stanje pristupačnosti sustava zdravstva osobama s invaliditetom. U tu svrhu potrebno je izraditi alate, tehnike i tehnologije za procjenu i kasniju evaluaciju. Jedan od rezultata ovoga istraživanja bit će izrada upitnika procjene pristupačnosti sustava zdravstva osobama s invaliditetom sukladno zakonskim propisima, izrada IT programa za obradu podataka prikupljenih probirom te izrada akcijskog plana za uspostavu i evaluaciju pristupačnosti sustava zdravstva osobama s invaliditetom.

**magistra javnog zdravstva
Mandica Sanković, dipl. ing.
arh.,**

ovl. arh.-urb.

Grad Vinkovci, Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša

mandica.sankovic@vinkovci.hr